

Hej Tvätterimuseet!

Jag försöker hitta information om min tvättgryta, kan ni hjälpa mig? Eftersom att den är väldigt gammal så är det svårt för mig att hitta information på nätet. Jag har redan frågat de jag känner men ingen vet någonting om tvättgrytornas historia eller vart de kommer ifrån.

Det skulle vara roligt att veta när den tillverkades & vart den tillverkades om möjligt och annan relevant information.

Jag håller nämligen på att renovera den, jag tänkte att det skulle vara roligt om man åtminstone kunde göra en skylt med tillverkarens namn och år på, kanske hitta lite historia om den.

Om ni inte har möjlighet att hjälpa mig kanske det finns någon ni känner som kan det istället? Tack på förhand, Mvh David!

Hej David!

Din tvättgryta är vad man brukar kalla en **pannmur** eller **murpanna**, som benämningen sägs vara i Norrland. Varken i Nordisk Familjebok 1944 eller Svensk Uppslagsbok 1951 finns uppslagsorden pannmur/murpanna med. Men ursprungligen kan man tänka sig att en tvättgryta var en fristående järngryta försedd med 3 ben eller placerad på en trekant för att kunna elda inunder. När tvättgrytan/pannan sedan murades in i en murstock med murad skorstensanslutning blir benämningen murpanna eller det lite bakvända pannmur lättare att förstå.

När tvättgrytan därefter lämnade murstocken och åter blev fristående, men nu med tillhörande eldstad inunder, följde av allt att döma benämningen pannmur med ut i friheten. Dessa fristående pannmurar kunde fortfarande inomhus anslutas till en murad rökgång eller hade eget rökrör i plåt för utomhusbruk. De äldsta pannmurarna tillverkades troligen av olika järnbruk och materialet var helt i gjutjärn. När de första pannmurarna kom kan jag inte verifiera, men de verkar ha blivit vanliga i början 1900-talet.

Den pannmur som du David skickar bilder på är av något yngre årgång (gissningsvis 1940/50-tal) och gjutjärnet har blivit ersatt av plåt i höljet och kanske av rostfritt stål (eller galvaniserad plåt/aluminium?) i grytan/insatsen.

Vid Tvätterimuseet använder vi vid bykdagarna både en stor tvättgryta i gjutjärn, som vi eldar under, och som tidigare varit inmurad i tvättstugan i en av flyglarna vid gamla Vårby

herrgård, "Vårby slott". Dessutom en yngre variant, en vattenvärmare av märket Wärmos. Efter många års användning har nu plåten i höljet rostet sönder och endast grytan/insatsen i rostfritt stål återstår. Vattenvärmaren Wärmos liknar din avfotade pannmur, och den kan hotas av motsvarande öde om du fortsätter att använda den flitigt. Gjutjärnet var mer tåligt!

Ofta är pannmurarna märkta med fabriken's namn etc och utan denna info kan det bli svårt att hitta ursprunget. Det fanns nog många olika tillverkare och modeller av denna mycket användbara apparat före tvättmaskinernas tid.

En verkstadsfirma i Hede, Härjedalen, www.steelex.se, gör idag på nätet reklam för sin nytillverkade pannmur i tåligt corténstål, som verkar passa till det mesta, från att koka potatis, kräftor och soppor till älghorn, hundmat och honungsramar, liksom till växtfärgning. Men om tvätt nämns ingenting ...

Sök **pannmur** på nätet, så kommer det upp många bilder!

Lycka till med renoeringen av din pannmur och skicka gärna dokumentation till Tvätterimuseet, så att vi kan följa ditt projekt!

Mvh Olle Magnusson
olle@ollemagnusson.se
föreståndare för Hagalunds Tvätterimuseum
www.tvatterimuseet.se